Zachráněná radost

Původ materiálu
Marta Sedláčková
Pořadí v lekci
20

Téma

Ježíš přináší radost a změnu

Cíl

- Představit Ježíše jako toho, kdo sdílí s lidmi jejich radost i starost a pomáhá jim.
- Poznat Ježíše jako toho, kdo nářek mění v radost; spojit tuto zvěst s vlastní zkušeností.
- Poznat Ježíše jako toho, kdo přináší překvapivou změnu tam, kde to vypadá na cestu z kopce nebo úplný konec; propojit to s vlastní životní cestou.

Pro učitele

Biblický text: J 2,1–11

Výkladové poznámky

Třetí den: Evangelistu Jana nezajímá přesná reálná chronologie příběhu (učedníci asi chodí s Ježíšem již delší dobu, když dostávají pozvání na svatbu společně jako skupina). Termín „třetího dne“ je jakési teologické datum. Celý tento příběh má být čten ve světle Ježíšova vzkříšení. (Viz níže — „nepřišla má hodina“.)

Svatba: U proroků je vztah Izraele a Hospodina popisován jako manželství (Oz 2,4–25; Oz 3,1–5; Iz 54,4nn, Ez 16). Svatební hostina a veselí jako v Bibli používána jako obraz radosti na konci časů (eschatologický obraz).

Matka: „Byla tam Ježíšova matka“ — je možné předpokládat, že tam fungovala jako pomocník, organizátor, protože je to ona, kdo ví o nedostatku vína dříve, než to poznají svatebčani (ti to pravděpodobně ani nezaznamenají), dále organizuje služebníky (J2,5).
V Janově evangeliu se objevuje Ježíšova matka (bez jména) jen zde a pod křížem, v obojím případě oslovována jako „žena“. Možná to není od evangelisty (a už vůbec od Ježíše) neúcta, jen to odpovídá nejstarší novozákonní formulaci o Ježíšově původu: „Bůh poslal svého Syna,

narozeného z ženy“ (Ga 4,4).

Nedostatek vína: Příběh nevypráví nic o příčině ani ne/obvyklosti takové situace. Nedostatek vína obecně není neštěstím, protože nejde o život (tišení žízně), víno je nápoj radosti. Jeho nedostatek je nepříjemnost, ohrožuje „jen“ pokračování svatebního veselí.

Rozhovor matky s Ježíšem: Matka nedostatek vína jen oznamuje, ale je v tom skryto očekávání. Následující rozhovor je v příběhu spíše nelogický (proč Ježíš odmítá, když vzápětí činí), ale v souvislosti celého evangelia smysl dává. Ježíš vyjadřuje odstup, odpověď je drsná — „co my dva máme společného?“ (Ekumenický překlad to zbytečně uhlazuje.)

Nepřišla má hodina — „hodina“ je termín evangelisty Jana, který označuje rozhodující zvrat Ježíšova příběhu, ukřižování. „Třetí den“, vzkříšení, se neobejde bez „hodiny“, ukřižování. Bez Ježíšovy smrti to, co nastane, není možné — proto ta příkrost i k matce. První Ježíšovo znamení odkazuje k radosti vzkříšení, ale tato radost není možná bez kříže, patří to k sobě. Vždyť i vzkříšený má na sobě znamení ukřižování (J 20,20).

Reakce matky: Nebere to jako odmítnutí, chápe to. Proto není divné, že organizuje služebníky. Čtenář má pochopit, že Ježíš chce lidem pomoci, ale není nějakou variací boha vína Dionýsa.

Udělejte, co vám přikáže: srovnejte Ex 19,8; Mk 9,7.

Šest kamenných nádob je realistický rys vyprávění, očišťování je jednou z charakteristik židovské zbožnosti; počítání obsahu viz Přesah.

Zázrak proměny: Vodu k očišťování proměňuje Ježíš ve víno radosti. Překvapivá změna údělu je tématem některých žalmů, např. Ž 126. Pro práci s dětmi jsme využili verš z žalmu 30.

Po okraj: Proti nedostatku obrovské množství vína, kterým svatbu zaopatřil Ježíš. Evangelista využívá stejný termín jako u naplněných košů při rozmnožení chleba (J 6,13). Plnost je charakteristika Božích darů, Boží způsob dávání je dávat dostatek; hojnost vína je součást obrazů Boží nápravy v posledním čase.

Zázrak proměny není popsán. Pořád se mluví o vodě, i správce ochutnává vodu, která se stala vínem. Není zmínka o chvíli, kdy se proměnilo. Vlastní zázrak je skryt, vidí ho čtenáři.

Správce se diví, že je víno dobré, nikoliv, že je, když předtím došlo, nebo že je zázračně získané. Vědí ti, kdo jednali podle toho, jak jim Ježíš přikázal, kteří ho poslouchají. Správce je v příběhu jako zástupce ostatních hostů, proto je možno jeho postavu ve vyprávění pro nejmenší vynechat a mluvit o hostech obecně (viz níže).

Nejlepší víno naposled. Dávat na hostině horší víno nakonec je věc lidské povaze vlastní. Zároveň je to i výmluvný obraz pro různé situace v životě, i pro život sám, který může být často vnímán jako cesta z kopce. To, že je víno na konci hostiny dobré (nejlepší), znamená nejen oddálení konce hostiny, ale také novou kvalitou, která vše proměňuje. Čeká nás vzkříšení.

Ježíš tu zůstává skryt, a přece zjevil svou slávu, zastal to, co měl udělat ženich (o Ježíši jako ženichovi mluví Jan Křtitel ve svém čtvrtém svědectví, J 3,29).

Znamení: Tímto termínem Jan označuje Ježíšovy zázraky, je pro ně příznačné, že vždy dovedou někoho k víře. Je to pomoc překvapivá, omezená na jednotlivé lidi v nouzi, nic velkolepého — ale právě to je znamení Božího království a Ježíšovy slávy. V příběhu o svatbě v Káni jsou to učedníci, kdo uvěří. Víra je vždy nějak spojena s křížem a vzkříšením (zde v náznacích, viz výše).

Sláva. U Jana v návaznosti na Starý zákon znamená Boží přítomnost. „Zjevil svou slávu“ pak znamená, že Ježíš ukázal, že je to on, kdo zpřítomňuje Boha.

V čem to zjevení slávy zde spočívá?

- Zachraňuje svatbu jako takovou, neskončila v trapnosti. Ukazuje se zde také Janovo pojetí — to, co se očekává na konci časů (vyjádřeno termíny svatba, třetí den, radost), je přítomno už tady, s Ježíšem.
- Zachránce (Mesiáš) zachraňuje radost. Překvapivě převrátil to, co je běžné a normální, že ke konci to jde z kopce.
- Div proměny ve víno nese význam především v symbolické rovině — proměněna je voda určená k očišťování — Ježíš přináší to, k čemu Zákon jen nedokonale odkazoval.
- Znamení je provokativní. Proč zrovna vodu ve víno jako nějaký Dionýsos? Ježíšův program není asketický.
- Proměna vody ve víno je to, co ve skutečnosti dělá vinný kmen — za ten se Ježíš prohlásí viz J 15,1nn.

Úskalí

Příběhy evangelisty Jana jsou mnohovrstevnaté a symbolické. Mají v sobě velmi mnoho odkazů a asociací. Hodně z toho, co jste se ve výkladových poznámkách dozvěděli, je pro vás dospělé a nemůžete to zahrnout do vyprávění pro děti.

Nesoustřeďte se na to, „jak se to stalo“. Ježíš nemění vodu ve víno, aby předvedl kouzlo, a tak se ukázal, ale aby změnil nouzi lidí v radost. Zjevuje svou slávu zcela obyčejně.

Rozhovor Ježíše a jeho matky je těžké katecheticky zahrnout do vyprávění — pro předškolní děti a mladší je to komplikace v pochopení příběhu i jeho vyznění (Ježíš zachraňuje radost). Se staršími dětmi je možno nad tím naopak uvažovat, proč se Ježíš brání jednoduše a hned zázračně zasáhnout.

Odkazy

Roskovec, Jan: *Janovo evangelium.* Praha: Centrum biblických studií AVČR a UK v Praze ve spolupráci s Českou biblickou společností, v tisku.

Pro děti

Předškoláci

Byla jednou jedna svatba. Co všechno je na svatbě důležité? *Necháme děti dávat návrhy, pro důležité věci bychom měli mít obrázky (např. z internetu), nebo je na místě jednoduše kreslíme na menší předem připravené kartičky, stavíme do kruhu před sebe, aby na ně děti viděly a mohly se tak lépe soustředit.* Nevěsta, ženich, hosté, hostina, jídlo, zákusky, limonáda, víno (*pokud ho děti neřeknou, přidejte ho vy*)… A když je na svatbě všechno, co tam má být, je to velká radost, že se lidé mají rádi a slaví svatbu.

Poslouchejte příběh o jedné svatbě. Byla jednou jedna svatba. Nevěsta s ženichem se měli moc rádi. Pozvali spoustu přátel. Mezi pozvanými hosty byl i Ježíš, jeho učedníci i jeho maminka. Na svatbě bylo všechno, co má na svatbě být. *Opakujte to, co děti říkaly a ukazujte na obrázcích:* Nevěsta, ženich, hosté, zákusky, hostina, jídlo… Ale najednou něco chybělo, došlo totiž víno (*kartičku vína schovejte*). Svatba se určitě dá slavit i bez vína, třeba s limonádou. Ale na téhle svatbě chtěli ženich s nevěstou i hosté pít víno a ono došlo. Co teď? Skončí svatba? To bude ostuda! To bude po radosti! Oslava bude úplně pokažená.

Naštěstí si toho jako první všimla Ježíšova maminka. Šla za Ježíšem a pošeptala mu: „Nemají už víno!“ Ježíš chce, aby se lidé radovali. Aby se tahle svatba povedla. Aby lidem nechybělo nic, co potřebují.

Stálo tam šest obrovských nádob. Ježíš poprosil služebníky, aby do nich nalili vodu. Poslechli ho a naplnili je až po okraj. Pak Ježíš řekl: „A teď z nich naberte a doneste hostům!“ Služebníci nabrali do džbánků a donesli hostům a nalili jim do skleniček. Hosté ochutnali. Všichni se divili, že je to tak skvělé víno a chválili ženicha, že jim ho dal. Bylo ho daleko víc, než potřebovali. Ta svatba se moc povedla. Nikomu nic nechybělo. Všichni se spolu veselili a radovali. I Ježíš se radoval se svatebčany a se svými učedníky. Kde je Ježíš, nechybí lidem radost.

Další činnost: Přineste dětem kostýmy na převlečení — stačí stará záclona jako závoj, čelenky, kravaty nebo motýlky, klobouky, myrty atd. Všichni se mohou převléknout za svatebčany. Dejte si společně vinný mošt, sušenku, zatancujte si… Užijte si radost!

Pomůcky: kartičky papíru, černý fix, případně obrázky předem připravené; kostýmy.

Mladší školní děti

Úvod využijte buď při vyslání dětí do nedělní školy ještě v kostele (viz okénko do bohoslužeb) nebo na začátku vyprávění. Jde o to, aby si děti bez předchozího vyprávění dokázaly vybavit situaci, která se obrátila z nějakého neštěstí nebo nepříjemnosti k dobrému, aby si dokázaly uvědomit, že to také zažily. *Nebojte se strávit s tímto uvažováním i delší čas, příběh lze vyprávět stručně, ale díky tomuto uvažování nebude pro děti tak vzdálený a v příběhu uslyší o tom, jak Ježíš změnil situaci lidí a samotná proměna vody ve víno nebude těžištěm.*

Předejte dětem papír s nápisem „Můj nářek jsi změnil v taneční rej.“ Na papíře je citát z žalmu 30,12a, ale to dětem neříkejte. Nechte je to přečíst, ptejte se:

Můj nářek jsi změnil v taneční rej. Jak by se to dalo říct jinak?

A kdo to asi napsal, a co se mu asi stalo, že tohle napsal?

Napadá vás nějaká situace, ve které by se to dalo říct? Co se stane, že se nářek a pláč změní v radost a tanec?

Pokud tento úvod probíhal už v kostele, přečtěte v NŠ ještě jednou nápis a zopakujte, co děti říkaly.

Možná je ještě něco napadlo. Pokračujte:

Komu je ta věta adresována, komu to říká? Kdo to byl, kdo změnil nářek v tanec? (Různé příklady mají samozřejmě různé adresáty.) Mohl by to někdo říkat Bohu?

Stručně převyprávějte nebo přečtěte přímo z Janova evangelia.

Dnešní příběh, který vám budu vyprávět, je v něčem podobný vašim příběhům. Začíná ale velmi radostně. Ve vesnici Kána v Galileji byla svatba. Velká svatební hostina. Hodně lidí, hodně jídla, hodně vína. Na svatbě pomáhala Ježíšova matka a Ježíš a jeho učedníci tam byli jako hosté. Ale najednou se začalo něco zadrhávat, začalo to jít z kopce. Hodně lidí, hodně jídla, ale — došlo víno. Když dojde víno, může být taková svatba zkažená. Moc lidí to zatím nevědělo, jen Ježíšova matka si všimla, že v posledním sudu s vínem moc nezbývá.

Šla za Ježíšem a řekla mu: „Podívej, došlo víno. Tahle svatba sotva začala a už bude konec, je po radosti.“ Ale pak šla za ostatními služebníky a pomocníky na svatbě a řekla jim: „Když vám Ježíš něco nařídí, udělejte to.“ Stálo tam v chodbě šest velkých nádob. Běžně se používaly na omývání a do každé se vešlo asi deset běžných kbelíků.

Ježíš řekl služebníkům: „Všechny ty prázdná nádoby naplňte vodou!“ Naplnili je úplně až po okraj. A pak řekl Ježíš zvláštní věc: „Teď naberte do džbánku a doneste to správci hostiny!“ Správce byl člověk, který se staral, aby všechno běželo jako na drátkách. Možná se právě doslechl, že došlo víno, to by byla katastrofa, taková pěkná svatba a takový špatný konec! Ale ne, služebníci mu přece jen něco nesou: „Ochutnej, pane!“ Ochutnal, poválel na jazyku, polkl a vykřikl: „To je nejlepší víno, co jsem kdy pil!“ Vůbec nevěděl, odkud to víno je, to věděli jen ti služebníci, co nosili a nabírali vodu. Správce pak našel ženicha a řekl mu: „Každý to dělá naopak. Napřed dá to nejlepší víno a pak, když už je to jedno a všichni jsou přiopilí, vytáhne ze sklepa něco horšího. Ale ty jsi schoval nejlepší víno nakonec!“ Ženich se usmíval, protože nevěděl, o čem správce mluví. Hostina ale byla zachráněna.

Postupně se ptejte:

Kdo by v tomto příběhu mohl říct a komu „Můj nářek jsi změnil v tanec“?

Kdo zachránil radost na hostině?

Mohli jste někdy v životě říct Ježíšovi: „Můj nářek jsi změnil v tanec“?

Můžete doplnit i o další uvažování:

Co myslíte, proč Ježíš zůstal tak v pozadí, proč se k tomu nepřihlásil?

Co myslíte, proč Ježíš — podle vás — začal zrovna tímhle zázrakem?

Pomůcky: Papírek s větou z žalmu 30,12a.

Starší školní děti

Děcka, nakreslete čáru vašeho života jako časovou osu, která ale nebude rovná. Bude začínat v jednom místě a tam, kde to bylo fajn a dobré, půjde směrem nahoru, a tam, kde to bylo špatné, kde jste byli zklamaní, tam půjde dolů. *Můžete ukázat na svém příkladu.* Zaznamenejte, co už jste zažili i to, co ještě zažijete — dospělost, stáří. Můžete si tam zaznamenat i nějaké události, které vás čekají. Máte na to x minut. (Doplňte podle vašeho časového plánu, např. tři minuty).

Ukažte si obrázky navzájem, ukažte si, jak u někoho jde čára stále nahoru, u někoho klesá nebo se vlní atd.

A teď jinou pastelkou nakreslete, jaká je nebo bude asi vaše víra ve vašem životě. Tam, kde si myslíte, že bude silná, půjde čára nahoru a tam, kde si myslíte, že to s ní bude nahnuté nebo bude slabá, půjde z kopce. Máte na to x minut.

Porovnejte obě čáry, můžete mluvit o tom, proč jsou skoro stejné nebo se oddalují. Shrňte:

Někdy máme pocit, že náš život je skvělý a jindy, že skvělý už byl a teď už to půjde jen z kopce, že jsme se propadli do nějaké jámy. S vírou je to podobné. Ale evangelista Jan nám zaznamenal jeden příběh, který říká, že i když to vypadá, že to jde všechno z kopce, může na konci čekat pořádné překvapení.

Rozdejte dětem vytištěný text J 2,1–11, ať si ho přečtou. Pod textem jsou tyto otázky, na které mohou odpovídat a povídat si o nich ve dvojicích, případně všichni dohromady.

Co je v textu za osoby? Označte si je.

Kdo z nich byl asi nejvíc zklamaný?

Kdo prožíval překvapení?

Kdo je tam — nezklamaný a nepřekvapený — ale důležitý?

Kdo je vám v textu nejbližší, komu se cítíte podobní? Proč?

Co se ještě stalo v evangeliu třetí den?

Proč asi Jan napsal, že se tento zázrak, proměnění vody ve víno, stal třetí den?

Dále můžete pokračovat třeba takto:

Zazpívejte společně Kázání o svatbě v Káni (S 156). Co tedy asi znamená „Bůh na sklonku tvého dne, dá ti víno výborné, výborné víno až naposled“?

Na své grafy ze začátku setkání můžete nakreslit křížek na všechna místa, kde zvlášť potřebujete nebo budete potřebovat, aby Ježíš váš život proměnil, kde by vás měl překvapit.

Pomůcky: Papíry, pastelky, okopírovaný text z Bible (text zkopírujte např. z biblenet.cz) s otázkami, zpěvníky.

Přesah

Pro dnešní úlohu by se hodila matematická úloha, badatelský úkol:

Kolik litrů vody celkem přeměnil Ježíš ve víno, pokud každá ze šesti nádob měla podobu válce o poloměru 25 cm a výšce 50 cm a byla naplněna až po okraj. Nezapomeňte, že je třeba

výsledek převést z krychlových jednotek na litry, zaokrouhlete na celé litry! Srovnejte svůj výsledek s písní *Kázání o svatbě v Káni* od Sváti Karáska (SV 156).

(Objem válce se ovšem nejčastěji učí až v osmé třídě. Máte-li ale v NŠ mladší koumáky a matematiky, můžete jim úlohu přesto zadat. Buď i vás bude těšit příklad vysvětlit, případně se zapotí rodiče nebo všechny Google spolehlivě navede k vzorečkům i kalkulačkám.)

Pro mladší děti (3. — 4. třída, s pomocí i druháci): Kolik litrů vody bylo v šesti nádobách, když se do každé vešlo 2 a půl vědra? Do vědra se vejde 40 litrů.

Pro ty, kdo nechtějí počítat matematiku: Vědro „metrétés“ odpovídal asi 40 litrům, nádoba tedy měla nejméně 80 litrů a nejvíce 120, všechny celkově tedy 480 až 720 litrů.

Liturgie

Písně

Kázání o svatbě v Káni (SV 156); *Veselý chvalozpěv* (SV 161); *Radujte se, bratři* (SV 284); *V tobě je radost* (SV 363)

Biblický text k zapamatování

Můj nářek jsi změnil v taneční rej. (Ž 30,12)

Rituál

Na plakátu společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení světla, chyťte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králů králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 11): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Předejte dětem papír s nápisem „Můj nářek jsi změnil v taneční rej.“ Nechte je to přečíst, ptejte se:

Můj nářek jsi změnil v taneční rej… Hm, kdo to asi napsal, a co se mu asi stalo, že tohle napsal? Napadá vás nějaká situace, ve které by se to dalo říct?

Můžete se ptát i dospělých. Dnešní příběh, který si budou děti vyprávět, bude také o tom, jak se jedna nepříjemnost nebo neštěstí obrátilo v radost a tanec a kdo za tím stál.

Modlitba

Pane Ježíši, děkujeme ti, že jsi s námi, když máme radost i když máme starosti. Děkujeme, že naše starosti proměňuješ, staráš se o nás a dáváš nám víc, než potřebujeme. Amen.

Odkaz na píseň
Když Ježíš šel přes tu Judskou zem
Kéž bychom to uměli zpívat písně chvály
Radujte se, bratři, neboť blízko je Pán
Srdce mé jásá, v tobě je spása
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Jan 2,1–11